

Розробник програми: **Липченко І.О.**, кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри практичної психології педагогічного
факультету НПУ імені М.П. Драгоманова

Рецензенти: **Євченко І.М.**, кандидат психологічних наук, доцент кафедри
психології Київського національного торговельно-
економічного університету

Дубініна К.В., кандидат психологічних наук, професор
кафедри практичної психології педагогічного факультету НПУ
імені М.П. Драгоманова

Обговорено та рекомендовано до впровадження на засіданні Науково-
методичної ради НПУ імені М. П. Драгоманова «__» _____20 __ року,
протокол № _____

Голова НМР

(підпис)

Р.М.Вернидуб
(Прізвище, ініціали)

1. Пояснювальна записка

Навчальна програма освітнього компоненту «Аксіопсихологія» складена відповідно до освітньо-наукової програми Експериментальна практична психологія» підготовки фахівців освітнього рівня *магістр*, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія.

Предмет вивчення освітнього компоненту – поняття, психологічні механізми, психотехніки, спрямовані на визначення та проектування ціннісно-сислової сфери особистості.

Міждисциплінарні зв'язки: психологія розвитку і вікова психологія, психологія особистості та персонологія, психодіагностика, психоконсультавання, реабілітаційна психологія.

Мета і завдання освітнього компоненту аксіопсихології особистості – забезпечити теоретичну та практичну підготовку психолога-магістра для роботи з ціннісно-сисловою сферою особистості.

Основними завданнями вивчення освітнього компоненту аксіопсихології особистості – сформувані знання про основні поняття аксіопсихології, теорії цінностей та аксіогенезу, уміння аналізувати складові ціннісно-сислової сфери особистості, здійснювати діагностику цінностей та ціннісних орієнтацій клієнта, реалізовувати аксіологічний підхід в соціальній комунікації

2. Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-наукової програми:

Результати навчання	Компетентності
ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультавання тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.	ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.	СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
ПР12. Здатність продемонструвати інтегровані знання основ педагогіки і психології вищої школи, методики викладання психології, що є підґрунтям для побудови розвивального освітнього простору на заняттях у ЗВО.	СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
ПР13. Здатність визначати та здійснювати психологічні заходи щодо психодіагностики та прогнозування конфліктів у групах, колективах та організаціях; прогнозувати конфліктний “потенціал” особистості щодо ескалації конфліктів; кваліфікувати конфліктну поведінку людей; визначати можливі конструктивні й деструктивні наслідки професійних деструкцій та деформацій.	

<p>ПР14. Здатність будувати (розробляти) різноманітні технології розвивальних впливів на особистісно-професійний розвиток людини: технології ігromodelювання, технології психоконсультування, психокорекційні технології.</p> <p>ПР20. Наявність знань про зміст, структуру, показники розвитку особистості конкурентоздатного фахівця та засоби становлення особистості конкурентоздатного фахівця.</p>	<p>СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.</p>
--	---

3. Примірний тематичний план

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 6 кредити ЄКТС 180 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Семінарські	Практичні	СРС
Модуль 1. Теоретичні основи аксіопсихології						
1.	Тема 1. Предмет, мета і завдання аксіопсихології особистості.	4	2	2		10
2.	Тема 2. Теорії цінностей та ціннісно-сислової сфери особистості.	10	4	6		20
	Разом за модуль 1	14	6	8		30
Модуль 2. Прикладна і практична аксіопсихологія						
3.	Тема 3. Аксіогенез особистості.	10	4	4	2	26
4.	Тема 4. Діагностика ціннісно-сислової сфери особистості.	8	4	2	2	24
5.	Тема 5. Прикладна аксіопсихологія особистості	6	2	2	2	20

6.	Тема 6. Практична аксіопсихологія особистості та аксіологічне проектування.	14	6	4	4	30
	Разом за модуль 2	38	16	12	10	98
Разом:		52	22	20	10	128

III. Зміст освітнього компоненту за модулями і темами:

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи аксіопсихології

Тема 1. Предмет, мета і завдання аксіопсихології особистості

Предмет і завдання аксіопсихології особистості. Визначення цінностей, ціннісних орієнтацій, ціннісно-сміслової сфери особистості. Цінності в житті людини. Структура і функції ціннісно-сміслової сфери особистості. Значення аксіопсихології: наукове, прикладне та практичне.

Тема 2. Теорії цінностей та ціннісно-сміслової сфери особистості

Основні підходи до визначення цінностей особистості. Філософський підхід (Г. Лейбніц, І. Кант, Г. Гегель, Л. Фейєрбах, Ф. Енгельс, представники феноменалізму). Телеологічний підхід в зарубіжній персонології. Аксіологічна проблематика у вітчизняній психології (С. Рубінштейн, О. Леонтьєв, Д. Леонтьєв, В. Богданов, А. Петровський, В. Петровський). Культурно-історичний підхід. Екзистенціалізм. Психодинамічний підхід. Феномено-рефлексивний підхід. Аксіологічна модель індивідуальної свідомості (З. Карпенко).

Змістовий модуль 2. Прикладна і практична аксіопсихологія

Тема 3. Аксіогенез особистості

Визначення аксіогенезу особистості. Динаміка становлення і розвитку ціннісно-сміслової сфери особистості. Фактори розвитку ціннісно-сміслової сфери. Механізми формування цінностей: присвоєння, перетворення особистості на основі цінностей, цілепокладання та проектування. Присвоєння: ціннісне ставлення до світу, формування «Образу світу». Перетворення особистості на основі цінностей: формування ієрархічної системи цінностей особистості, «Образ Я», «Образ майбутнього», ціннісне ставлення до світу, себе, інших людей, рефлексія та самопізнання особистості. Цілепокладання: прогнозування та проектування майбутнього, життєва ціль – життєвий план – життєва перспектива.

Інтегральна суб'єктність у виявленні ціннісно-сміслової сфери особистості. Рівні суб'єктності (В. Татенко): інтенціональний, потенційний, віртуальний, актуальний, рефлексивний, експірієнтальний. Рівні суб'єктності (З. Карпенко): рівень індивіда (організму, інстинктивної активності), монособ'єкта (діяч), полісуб'єкта (рівень особистості, свідомості), метасуб'єкта (рівень індивідуальності), абсолютний суб'єкт (універсальність). Становлення самобутності (В. Слободчиков і Г. Цукерман): оживлення, одушевлення,

персоналізація, індивідуалізація, універсалізація. Стадії морального розвитку Л. Кольберга. Типологія моральних позицій особистості Б. Братуся. Ціннісна характеристика спілкування.

Тема 4. Діагностика ціннісно-сміслової сфери особистості

Методи та методики діагностики ціннісно-сміслової сфери особистості. Проективні методики та особливості їх застосування у визначенні цінностей особистості. Діалог як психологічний механізм аксіогенезу особистості: відношення «Я – Ти», «Я – Воно», «Я – Інший». Засоби виявлення цінностей у діалозі: образ (уявлення), чуттєвий образ, схема, правило, знак, символ. Стиль життя як прояв ціннісного самовизначення. Механізм самовизначення цінностей : інтенція – потенція – посіденція.

Тема 5. Прикладна аксіопсихологія особистості

Обґрунтування та реалізація аксіологічного підходу в різних сферах життя особи та суспільства: соціальній роботі, державному управлінні, освіті, праві, літературі. Аксіопідхід у фаховій підготовці педагогічних та медичних кадрів.

Тема 6. Практична аксіопсихологія особистості та аксіологічне проектування

Принцип орієнтації на норми та цінності клієнта. Ціннісні механізми: пошук – оцінка – вибір – проекція. Аксіологічне проектування як особистісне новоутворення. Критерії та показники аксіопсихологічного проектування: ціннісна орієнтація на самоздійснення, оптимальні самореалізації та цілісність багатогранного існування людини, креативність у процесі саморозвитку, рефлексивна саморегуляція.

Механізми впливу на ціннісно-сміслову сферу особистості: навіювання, емоційне зараження, наслідування, ідентифікація, рефлексія, каузальна атрибуція, емпатія. Засоби/шляхи пошуку нового смислу: альтруїзм, відданість справі, творчість, гедоністичний вибір, самоактуалізація, самотрансцендування (самопізнання). Психологічний захист в контексті аксіогенезу особистості.

IV. Засоби діагностики успішності навчання

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного оцінювання проводяться відповідно до навчально-методичної карти дисципліни, де зазначено види контролю.

Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється у таких формах:

Усна відповідь (доповідь, повідомлення, есе на практичному, семінарі):

- вільне володіння матеріалом;
- повнота та логіка викладу;
- чіткість і доведеність формулювань;
- обґрунтованість тверджень;

- посилення на науково-літературні джерела;
- наявність та обґрунтованість власних пропозицій, власної позиції (погляду);
- наявність узагальнень, висновків.

Письмова відповідь (модульна контрольна робота):

- правильність, чіткість, логічність у викладені відповіді на запитання;
- комплексне бачення питання (проблеми);
- вміння виділити головне;
- обрання правильної відповіді;
- наявність та обґрунтованість власних пропозицій, власної позиції (погляду);
- чіткість позначень і акуратність.

Виконання завдань практичних занять:

- пошук інформаційних джерел;
- оформлення результатів згідно вимог за темами практичних (семінарських) занять.

Виконання завдань самостійної роботи :

- З метою здійснення поточного контролю проводиться обговорення наступних проблемних питань:
 - Розкрити рівні прояву цінностей.
 - Етапи та чинники розвитку ціннісно-сміслової сфери в онтогенезі особистості
 - В чому проявляються психологічні механізми формування цінностей особистості?
 - Як пояснити розвиток ціннісно-сміслової сфери особистості через принцип інтегральної суб'єктності.
 - Визначення понять аксіогенез та аксіологічне проектування особистості, їхній взаємозв'язок.
 - Обґрунтувати критерії та показники аксіологічного проектування.
 - Психотехніки впливу на пошук нового ціннісного смислу особистості (альтруїзм, відданість справі, творчість, гедоністичний вибір).
 - Здійснити аксіологічний аналіз казки (на вибір студента): цінностей, ціннісної ієрархії, архетипів, аномії-норми (обсяг – до 2-х сторінок).
 - Аналіз механізмів переоцінки цінностей на основі художнього фільму на вибором студента (обсяг – до 3-х сторінок)

Заходи з модульного контролю проводяться по завершенню вивчення навчального матеріалу кожного модуля.

Екзамен проводиться у 1 семестрі.

V. Форма підсумкового контролю успішності навчання:

екзамен (1 семестр).

Поточна успішність – 60 балів, екзамен – 40 балів.

VI. Інформаційні джерела для вивчення курсу

Основна

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. Электронный ресурс. Режим доступа: <https://studfile.net/preview/3066911/>
2. Адлер А. Наука жить: Пер.с англ. и нем. Бестселлеры психологии. К.: 2016. 136 с.
3. Андреева О.П. Типології цінностей: методичні підходи М. Рокича й Ш. Шварца // *Вісник Київського національного ун-ту. Серія Соціальна психологія. Педагогіка*. 2003. Вип. 17-18. С. 80-83
4. Баева Л.В. Ценности изменяющегося мира: экзистенциальная история аксиологии. Монография. Астрахань, 2004. 277с.
5. Бодрилин А.П. Ценностные аспекты современной цивилизации // *Философия и современный мир*. М. 2004. С.27-41.
6. Гусейнов А.А. Философия между знаниями и ценностями // *Философские науки*. 2001. № 2, С. 47–66.
7. Життєві домагання особистості : колективна монографія / Титаренко Т. М., Лебединська І. В., Алікіна Н. В. та ін. К. : Педагогічна думка, 2007. 453 с.
8. Ивин А. Аксиология. М., 2006.
9. Ильин В.В. Аксиология. М.: Изд-во МГУ, 2005. 391 с.
10. Карпенко З. С. Аксиологічна психологія особистості. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. 512 с.
11. Карпинский К. В. Человек как субъект жизни. Гродно: ГрГУ, 2002. 280с.
12. Кон И. С. В поисках себя. Личность и ее самосознание. Электронный ресурс. Режим доступа: <https://psylib.org.ua/books/konis01/index.htm>
13. Кримський С.Б. Ціннісно-смісловий універсум людини // *Запити філософських смислів*. К., 2003. С. 22-33.
14. Культурні цінності Європи / за ред. Ганса Йоаса і Клауса Вігандта. Пер. з нім. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. 552 с.
15. Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. 2-е, испр. изд. М.: Смысл, 2003. 487 с.
16. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла. К.: Андронум, 2020. 162 с.
17. Пезешкиан Н. В поисках смысла. Психотерапия маленькими шагами. Вид-во Ростислава Бурлаки. 2019. 304 с.
18. Радчук Г. Аксиопсихологія вищої школи : монографія. Тернопіль : ТНПУ, 2009. 415 с.
19. Рибалка В. В. Психологія честі та гідності особистості : культурологічні та аксиологічні аспекти : наук.-метод.посіб. К. ; Вінниця : Планер, 2010. 382 с.
20. Ролло Мэй. Человека в поисках себя. К., 2020. 240 с.

21. Цінності в житті людини і суспільства // *Філософія* / За ред. Надольного І.Ф. К., 2000. С. 449-463.

22. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі. Х.: Клуб Сімейного Дозвілля, 2020, 160 с.

23. Фромм Э. Иметь или быть. К.: Биг-Пресс, 2012. 190 с.

Додаткова

1. Абишева А.К. О понятии «ценность» // *Вопросы философии*. 2002, № 3, с.139–146.

2. Андрущенко В.П. Пріоритети розвитку освіти ХХІ ст. // *Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності*. К.: Знання України, 2000., с. 3-11.

3. Андрущенко В., Губерський Л., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. К.: Знання України, 2002. 587 с.

4. Бодріяр Ж. Символічний обмін і смерть. Львів, 2004. 376 с.

5. Бутківська Т. В. Ціннісний вимір соціалізації учнів. // *Педагогіка і психологія*. 1997. № 1. С. 130–137

6. Ващенко І. В. Досвід міждисциплінарного дослідження розвитку цілісної особистості в контексті соціальних змін. // *Психологія і особистість*. 2016. № 2 (10). Ч. 1. С. 116–127.

7. Вірна Ж. П. Аксіологія якості життя особистості // *Психологія особистості*. 2013. №1 (4). С. 104–112.

8. Вірна Ж. П. Життєві та професійні перспективи в структурі особистісної саморегуляції. // *Психологія*. 2002. Вип. 15. С. 22–31.

9. Власова О. І., Ващенко І. В., Данилюк І. В., Щербина В. Л. Досвід міждисциплінарного дослідження розвитку цілісної особистості в контексті соціальних змін. // *Психологія і особистість*. 2016. № 2(10). С. 116–127.

10. Гусейнов А.А. Философия между знаниями и ценностями // *Философские науки*. 2001. № 2, с.47–66.

11. Карпенко Є. Суб'єктно-ціннісні особливості процесу самоактуалізації особистості // *Психологія особистості*. 2012. № 1 (3). С. 59-68.

12. Леонтьев Д. А. Ценность как междисциплинарное понятие: Опыт многомерной реконструкции. // *Вопросы философии*. 1996. № 4.

13. Мартыанова Г. Ю. Принцип ориентации на нормы и ценности клиента в практике психологического консультирования // *Вестник православного свято-тихоновского гуманитарного университета. Серия 4: Педагогика. Психология*. 2016. № 2(41). С.97-105.

14. Тодоров І. Я. Україна на шляху до європейської та євроатлантичної спільноти: Монографія. Донецьк : ДонНУ, 2006. 268с.

15. Черенщикова Д. Аксіокорекція педагогічного спілкування у вищих навчальних закладах засобами позитивної психотерапії // *Психологія особистості*. 2012. № 1 (3). С. 184-194.